

קא עיל אחד שגשבע שאם יבא אל זוגתו לעולם לעשות כך וכן. לצניד אין השבועה חלה כלל. הוא דמשועבד לה כל זמן שהיא אשתו כדפריך ריש פ' המדיר על ומי מצי מדיר לה כ"ו. והאי שגשבע לגרש או שלא תהא אשתו כמו שהוא עובדא דהשוכת רב האי לריך לקיים. אבל זה שגשבע שלא יבא אל זוגתו משמע שחאה זוגתו אפילו הכי לא יבא אליה הכי זה נשבע לבעל המזוה. ולפן עשה זה היה ראוי לעוטו משום שבועת שוא. מיהו ה"מ אם היה נשבע שבועה ממנה. אבל בנדון זה נראה דאין כאן שבועה וגרע משבועת הבאי. כיון שחלה דדרו במילתא דאי אפשר לקיימו ח"ו לעשות כך וכן וחלילה לקיים שבועתו וכ"ו. אף על גב דאפשר לו לקיים שלא יבא אליה ולא יעשה כך וכן. הא פ"י ר"ת אפילו אם אמר אם אעשה דבר זה יאסרו כל פירות שבעולם עלי דלא חל הדין כלל משום הבאי שאי אפשר לו להיות נאסר בכל פירות דעלמא וכל שכן בנדון זה. וההיא דשרקיני עינא בשילתי מדריס לריך ליישב לר"ת. ואין להאריך מזה. עיין בלשון הרבי אלחנן במיימוני. ומכל מקום שבועת הבאי מותרת. ואפילו לגירסת פרק ד' מדריס דאסור שבועת הבאי מדאמר"י שריא כמו שפ"י התוספות פ"ג דהדרים. וז"ל הרא"ש אחד שגשבע על בתו נערה שנחארסה ועמד בבה"כ ושבע ברבים שקך הוא כופר בנאח התורה ובנחמה ובמי שניחמה על ידו שאם תנשא בתו ארוסה לראובן. והשיב הגאון דהוי מדרי הבאי. וז"ל אבל במעשה הזה אין דבר שמעון זה כמו שבועה ברבים אלא כמדרי הבאי מפני שאם שמעון זה שומר מצות השם וחוקי התורה לעולם ועד אינו כופר לא בתורה ולא בנחמה ולא בנתיבותה על ידו : וש"כ כתב ופ"י הפסוק אם כמות כל אדם וגומר. לא הו' שלחני. מה היה דפחו של מרע"ה וכבר כתב שאם היה נדר ממנו שלא היה מתיר כלל ובשם גאונים קדמונים וכל זה מדרי הבאי והתשובה ארוכה מאוד. ופ"י אוקו פסוק דלא הו' שלחני בכמה גווני. ופ"י אחד פ"י דהכי קאמר מרע"ה אם כמות וגומר. כלומר שלא נתברר בדבר זה נבואתי. יש לקרר ולעדותו לכזבי ולומר כל העדה כולם קדושים כ"ו. ולפי זה הפ"י כתב הלכך אם יאמר שמעון לכך נתכוונתי כ"ו ולשבועה נתכוונתי אף על פי שאין בדורינא כח"י ולדיקים להחיר אפ"ה כתב שיש להקל בזה ולמאז פתח להחיר. והביא ראיה על זה מקראי דבנימין איש ממנו. ודרשו רבותינו איש ממנו ולא מבנינו :

וממתיחין

וממתינתין הסודר הנאה מחבירו וביחו לבנותה כו' הולך אלל פועלים כו'. אלמא שרי להערים לזורך גדול כזה. וע"כ התייר לאוחו שמעון שהנשא בתו לראובן ארוסה. וכל טעמא של הגאון דחשיב ליה הבאי. אף על גב דאמר"י בירושלמי אס כמערים אסור הנימי בכה"ג דשייך להעמיד דבריו שאומר שלא כוון להפליג כמה שאמר אס לא ראינו בדרך זה כעולי מזרים. ואומר שכונתו היה לחיל גדול ולא כעולי מזרים ממס. אבל בהדי' לכל פירות שבעולם או בנדון דידן שאי אפשר לקיימו כלל אין כאן לא נדר ולא שבועה. ומכל מקום היה לריך התרה שלא יקילו קלות ראש: ודי' נדרים גופייהו לחד לישנא לריכין התרה. ומכל מקום יש לעונשו על שהעלה המחשבה הרעה לחזיק פניו כל כך לתלות נדרו בע"ז אף על גב דמתחמא היה בלבו [רק לאמור כן כדו] לחזק נדרו ולדחות הפירוש. אפילו הכי מכוונר הדבר וכאשר יסית מר עליו יקבל עליו ומה לי להחריך קמיה דמר:

קב וער הנע שנכתב בשמונה מלא וי"ו ודאי לפי הדקדוק היה [לריך להיות] חסר אבל לפי הגרסא ספרי דווקא הוא דלא לשחמע שמנה. וכן טעומד לפי הדקדוק חסר וכחז המרדכי להיות מלא. וכן בנימין כתב מהר"ח בחשונה להיות מלא אפי' דרובייהו חסר. וכמדומה דהמסורת מונה המלא"י. וכן למתך דינו חסר כמו למנות למדוד. ואפי' הכי קאמר תלמודא טעמא דלא לשחמע לי מהך. וכן פיטורין מסיק הרא"ש להיות מלא אף כי לפי הדקדוק דגוש מצטל י"ד וכדפי' רש"י בשלהי התקבל ע"ש. אבל בשלשה שהקי' מר ליכא למטעי בשלשה דלא משחמע כלל. אבל בשמונה משמע בארץ שמי' כמו טענו בשמינה וגו'. וכן מנאי כתוב בחשונה במרדכי להיות חסר דלא לשחמע מינאי שמא דגברא ושאר טעמא אפי' דמדי' חסר הלכך לעי"ד אין לפסקק בהסוא גיעא:

וגר המגרש ראינו מורי ורבי ז"ל טעשה מעשה וכחז פלוני בן אברהם אבינו וחו לא. והוא במעמד עובא רבנן סמיכי. ושוב מלאחי קן בחשונה הרא"ש וכמדומה שכן ראינו בספר אבי"ה. ע"כ:

קג ועל הבכור. מטיבותי' דמר נראה דשרי הואיל וכחז מר שהאלמנה והאיש הדרים למטה בבית מעידין שבליה ראו הבכור שלם והכהן זוגתו לא באו למטה בבית כל אותו הליה ולמחר מלאו האלמנה והאיש המוס. אין לך עדות גדולה מזו אף על גב דיש לומר שמא גרם הכהן הרימה כי ההיא דלא יניח ב"ק על אהון כו'. או כמה ליה שערי כו'. הכי נמי דלמא אלל מאלל הבכור הניח שם דבר החותך ויורס או גלגל ע"י שום גוי וכה"ג כמה טלדקי אין לנו לחוש ולבדות מלבנו. שהרי הקילו חכמים בעדות בכור אפילו בנו ובתו ועד מפי עד. רק שלא נעשה ע"י הכהן שריקן ליה. ובהדיא כתב ב"י וז"ל כהן שיש לו בכור וראינו טעומד הוא וכל בני ביתו אללו בחוץ ונכנס הבכור לבדו בבית שלם. ויאל בעל מוס. מותר לשחטנו ולא חיישינן שמא אחד מן בני הבית נעמן שם והטיל בו מוס או שמא חפר גומא להכשילו ליפול בו. עכ"ל: הרי דלא חליקן בהערמה. אס קן אין לדבר סוף ומילחא דרבנן היא ואין לדקדק ולהחמיר בו אך שיהא המוס עלמו מן הסחוס דהיינו העב שבאחון. וכן נהג מורי ז"ל: ויש מן המורי' דלא דייק כולי האי אולי משגה הוא. ואס ימלא קשר קיימא לן כרבי עקיבא וכו' דמתניתיין בפרק

בפרק כל פסולי המוקדשין דמוחר להאכילן אפילו לגויי רק שלא לסקול בשרו בליערא ולמוכרו במקולין. וכן שומנו של גיד הואיל ושרי מדאורייתא. אבל עורו וחלבו שאסור מדאורייתא מותר למכרו במקולין. אבל אם ימלא טריפה כתב ר"י בחשבה פרק מקום שנהגו במדכי לרריך קבורה העור והבשר. וכן מסקנת הר"א ש בפרק כל פסולי המוקדשין ודלא כהרמב"ן ויתר רבוותא דשרו לעור. וראיה מההיא דטבול יום בזבחים. ובה"ט באגודה כתב בשם מהר"י מנורטהו"ז שטעון קבורת עור ובשר ודם אם ימלא טריפה. ע"כ: אבל איני יודע אם נהגו כן. ושאל משום דה"ג אסרו להאכילו לגוים כשימלא כשר. שאל לכך נהגו לשוחטו ולבדקו וללאת ידי רבותינו כי ה"ג קדמוני ובעלי קבלה היו. אף כי רוב רבותינו מסקי דשרי להאכילו לגוי כשהוא כשר. וכל שכן שהוא ענין גדול וקצת סכנה לקברו ע"כ עוב לעשות כדברי הפרנס אם לא היה שינוי מנהג. ופוק חזי מאי עמא דבר. וכ"כ בפ"ק דשבעת דטעין קבורה עם עורו. ולענין דהיה נראה לי הפשט העור קודם בדיקה שהיה העור מותר מכה סוגיא דטבול יום אבל לא עבדין בה עובדא. דרבותינו כתבו סתמא. לירך הגיעני לעת ערב והיה נחוץ מאד. וגם מפני עירדי דשמעתא שדעתיה להחיל למחר קרתי קצת כפי היכולת ופערתי לירך בבקר. הכל סוקר. יאריך שלומך ושלום תורתך לאין חקר. כפי משרתך תלמידך קטן הלוי:

אביר הרועים אביר באבירי מ"ו וארון נר ישראל הגאון מהר"ר יעקב ס"ל ש"י. ילמנו רבינו מניקת שנתעבר' בזנות אם לריכה להמתין כ"ד חדש. אם יש לדמותי לגרושה להרי שמעון ז"ל דמתיר להנשא משום דאינה מחייבת להניק כל זמן שלא כפו אותה בז"ד אפי' היכי דמכירה. ולא דמי לאלמנה שמשועבדת להניק. וזאת מי יכוף אותה ולמי משועבדת. או אם יש לומר אפי' לר"ת והשאלות היבא דליבא אב ויורשי ידועי לכופה מ"מ בז"ד יכפה. וכן כ"ל קצת ראייה מן התו' דבפרק החולץ [ד' מ"ב] בשמעתא דדבור סתם מעוברי למניקה קיימא וז"ל וטעמא דסנדל ודיחסא אין חילוק בין אלמנה לגרושה. ואע"ג דחוזר בו מן הטעם לבד חוזר עכ"ל. א"כ לפי זה ל"ש מזונה. וכן המיימו' אית לזה דטעמא דמעוברת משום דמיחסא. וזה תימא לי דפריך בגמרא א"כ דיד"י נמי ומשני טעמא אחריו.

נא ארון תאיר עיני במימך המתוקים:

עוד ילמדנו רבינו עיר שנתוסף בה נהר חדש מה תהא דינה לענין כתיבת הגט. אם יש לדמות לנשחיה שמו מחמת חולה או שנתוסף לו שם והורגל בשניהם דכוחבין שני השמות דמתקרי. אע"ג דקודם לכן אם גירש לא היו כוחבין רק השם האחד. מכ"ש גבי נהרות דלסימני בעלמא הורגלו לכתוב. או אם י"ל דשאי תהא דמוכה כיון דכוחבין דמתקרי וכל שום וחניכה שהוא אותו האיש וליכא לעו על גע הראשון מה שאין כן הכא. והוי לעו על הגיעין הראשוני למאן דלא ידע חוספו הנהר. ושללא לכתבו כל עיקר הנהר חדש. הוי נראה כמזויף מתוכו וגרע משלל הזכיר שום נהר:

עוד כסתפקי אוקן דמתענין יום שמת בו אביו. אם יש להשנות בארר הראשון או השני ומסתבר היה לי בארר השני. דיש לדמותו קצת להא דירושלמי דאית ליה דחזרת בתולי תוך ג' שני' ואיחזר שערות דנערה תלוי' בעיבור החודש דיליף

דליף מקרא חקרא לאלקי עליון גומר עלי. פי' גומר ומשכיל לבי' שלמטה בעבורם. ואם עברו הכנה בחוליה חזרי' וגם הסימנין מאחרי'. וכן לעני' י"ג שנה לענין חפלה וזימון. גם שלא להקדי' פורענות. אך שמעתי משם מר דוש להסענות בחדר ראשון. והודיעלי' הדון עעמא ושלוס כנפש מאהבך נאות זלמן כהן :

קד תשובה אלף שלומים למר ולתורתו. אהוי' אשלי רברבי מהרי"ז כ"ך. לענין מניקת דמות דכתב מר נראה לר"ת אין חילוק כיון דמדמי ליה לטעמא דגרוסה כמו שכ"ב מר ומשום הכי כתבו רמב"ם וסמ"ג טעמא דדיוחסא לאסור בכל ענין וכו'. וכן לאריך ראייה דר"ת דאלמנה נמי אי אמרה אינו מוכית ואינו עושה לא משעבד' ליה הכי נמי בזנות כמו גרוסה. ומה שחלק מר דאבא או ב"ד יכוף גרוסה במכירה וזאת מי יכוף אותה. מטיבותא דמר לא. כי דודאי ב"ד או הקהל דמוטל עליהו לפרנס התנוק היו כופין כמו האב דמ"ש הא גרוסה לא משעבד' ליה אלא מפני הסכנה הוי טעמא ה"ס כה"ג ובהדיא כתב הרמ"ם בתי' דמייטי ראייה דר"ת וז"ל אלא חכמי' עשו תקנה זו שלא יבא הולד לדי סכנה. ורוב נשים חסות על ילדיהן ומניקות אצ"פ שאין משועבדין להן להניקן. אבל אם הייתה מותרת ליבא לא הייתה מניקתה. עכ"ל : הרי דתלי טעמא דר"ת בסכנה דהנשים עלמן חסות על ילדיהן ומניקתן. וא"כ זנות נמי ה"ה והיא החשובה ומטעמא דאלמנה גופא דהיינו אשה בושא קאמר החס ולא שייך בכל הנשים. ואפשר דה"ר שמשון דווקא בגרוסה שרי דבעל וקרוביה שכיח דחשו עלי' וב"ד כופין אותה לפרנס' עד ש"ס. והא דמפלגין ס"פ ד' אחים בין זנות לגישואין היינו לענין הבחנה דלא שייך מכה טעמא דמפרש החס וזנות דלא שכיח לא גזר או דלא אלטריך בזנות כדמפרש שם אבל לענין מעוברת ומניקה שייך כמו כן בזנות כדלעיל :

קדועיר שנתוסף בה נהר וקא חיישינן ללעו דגיטין הראשונים. נראה דאין לחוש וראייה מהא דגרסינן שילהי במ"א מדליקין ופרק לולב הגזול בכל בורסיף בורסיף בכל למאי נ"מ לגטי נשים. ופי' רש"י בחד דוכתא לענין שינה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה. ואריך לכתוב שם של עכשיו. אלמא דליכא לעו כה"ג ואע"ג דהתי' סדרו פירוש זה. מטעם אחר סדרו ועוד דאין כ"כ נפקותא בענין הנהרות כמו שכתב ה"ר אביגדור כ"ך בתשובה ואפילו שינה כשר. וכן כתב רבי שמחה בתשובה שבמיימו' ע"ש הלך אש הנהר החדש מסתפקין ממנו יושבי העיר ספוק הווס ותדיר נכון להזכירו. ואם נהר קטן הוא וכותבין באותה העיר ועל מי מעיינות או על מי בארות הוי האי נהר בכלל. כמו פה בעירינו נהר אומב"ך יש כמה וכמה חמשים עליה כביסה ואביעה וריחים. ואפילו הכי כלולה במי מעיינות וכן נהר דונאיוו שיטנו פה. ועוד דכה"ג דמוסיפין לשופרא דגיטא לא שייך לעו כדאשכחן דאחקין רב בניעין כו'. וכן ר"ת תיקון הרי את כו'. וכל שום וחניכה שהוסיפו חכמי' אשכנז לסימנא ולאפוקי מלעו. וכן עיקר שם הנהר לא תקנו רבין אלא שנהגו כן לסימנא כדפירש הר"ר אביגדור כו' כדלעיל וכן רש"י :

קו י"ג שמת בו אבא מנהגא דילי להטענות באדר הראשון. וראיה מפעירת מרע"ה דאוחו יום נהג עלמא באדר הראשון ופטירתו סמוך לניסן היה כדמוכח מלי ימי אבל משה ספ"ק דקידושין. גם קריאת מגילה היחה בראשונה אי לאו משום מסמך גאולה לגאולה עדיף פרק קמא דמגילה. ולא דמי לשאר שני דאורייתא דכולהו הוו שני המחזור כמו שקבעו חכמים וכן שנת הבכור כדאיתא בערכין. וכן כחב הרמב"ם דהני כוליה תליא בשנים. אבל הך מילתא לזכרון לער בעלמא ולהכי לא שייך אקדומי פורענות מידי דהוה אהענית אסתר ותעמת בכורת ערב פסח. ולענין נדרים נמי ק"ל כר' יהודה דאדר הראשון אדר סתם וכן לענין טערות. ושלום למר ולתורתו כ"י הקי הלוי :

קו שכל המדע. אכן הזוהר. כעלם השמים לטובה. ה"ה מ"ר ר"ג מהרי"י סגן לויס. מ"ו העיר עיני ממחשכים וסורתי כאשר כבודך יודע שנפסלה המטבע ושאלתי פעמים רבות על אודות פירעון הלבנים איש לחבירו ופלוגתא דרב ושמואל פרק הגזל המלוה לחבירו על המטבע ונפסלה וכו'. וכחב המרדכי וסמ"ג ורש"י בהשבעה בסוף ימיו כגון שהלוה לו מעותיו על מנת שישלם לו מעות. ופסקו דאם הוצלו פירות או אם הוסיפו על החדש מנכה לו שיעור תוספות מפני איסור ריבית. גם כחבו המימוני וסמ"ג אפילו אם הוסיפו עליו כל שהוא. ומה דנקט חומש לאפוקי יותר מחומש לא הוצלו וכן פירש המרדכי. ועתה אדוני אי אפשר שלא הוסיפו פורתא החדשים על הישנים מקאת כגון ברג"ש ומורדכי"ש ואף במסקלס. ומסתמא לא דקדק המלוה בשעת הלוואה איזה מעות הלוה וגט הוצלו הפירות במקאת מקומות אצל החדשים. והדבר ק"ק בעיני מי שהלוה לחבירו כ"י לבנים וה"ל לו חדשים וצריך לפרוע לו ב"ב לבני" אם לא יראה כריבית או אם שייך דינא דמלכות כה"ג. גם אף כי זוואת האדון הוא מ"מ יש בני אדם שמוציאין אותם בלינעא ע"י סוחרים הבאים ממקומות אחרים או יכול לייך ולהוציאן שם : ובספר אחד מצאתי חסובה רש"י ז"ל אשר שאלהם המלוה לחבירו על המטבע ונפסלה המטבע מה ישלם לו. הדע ק"ל כמ"ד נותן לו מטבע היואל באוחה שעה אח"כ הוסיפו עליו. ומטבע שלנו שנפסל לא הוסיפו עליו ולא הוצלה הראשונה אלא מפני ביטול הצורה ושנויים לפיכך ישלם לחבירו מה שלוח ממנו קודם פסול המטבע ומאוחה מטבע שהלוהו ומחזיו שנפסלו : כמו שהיו נחלפ"י בשעה שהלווה לחבירו. ושלום שלמה ב"ר יצחק ע"כ : ובסימני אשר"י שלי כחב בסתם המלוה לחבירו מטבע ונפסל המטבע אשר הלוהו נותן לו אוחה המטבע אשר הלוהו. ואפילו אינו יואל בשום מקום עכ"ל. אולי דעתו דמ"מ צריך להוסיף עליו. ע"כ מורי למדני והודני :

עוד הורני מר חרש בור שמדבר ואינו שומע ואין יודע לקרות אך שפחותיו נעות מבחון כשמברך עליהם וחפילין אם יש לצרפו למנין עשרה. ואלא מר אל השיבני ריקס מלפני כבודך מ"ו. כאום הצעיר יצחק אורווייליא :

תשובה בימי חנוכה. שלום וזרכה. יעשה ככה. לאהוי יודיו א"מ הר"ר יצחק י"צ. על המטבע שנפסלה שכחב מר כי"ד משלם. ומייחי מפלוגתא דרב ושמואל. מטיבות' דמר אין עניינה דומה לנדון זה כלל. דהתם מיירי שהתנה לשלם

לשלם לו מטבע. או ע"י פרקמטי' כדפי' בפ"י או ע"י הלואה כדפי' בסוף ימיו. או כדפי' ר"י ע"י סאה של חיטין והתנה כדאיתא שם בתוס'. אבל כשהלווהו סתמא לכל פירושו נותנין לו אותו מטבע שהלווהו כדאיתא שם בחי'ו אגודה. ועממא כדפירש בתוספות דחשבו ליה כהזל ואמרינן פ' הריבית הוזלו משלם לו חיטין ע"ש. ולהכי כתב באשר"י הא דמיייתי מר דנותן לו מטבע שנפסל אפי' אינה יולאה בשום מקום דאמלוה סתם קאי. ובפלוגתא דרב ושמואל רובא דרבנותא פסקו כשמואל לבר מרש"י. ולדידן חשיב אורחא להחם דבכל יום עוברי' ושבים ושכיחי ארחי ופרחי להחם ושכיחי נמי סותרי' דאתאי להכא ואין מלכות מקפידות. ואפילו התנה נותן לו ממנה שהלווהו. וזולא דפי' ר"י דכתב אי הוה מחמת חריפותא לאו כלום היא כמו שפי' רבינו אבן. והא דהוזלו אסור לקבל חדשים היינו דהוזלו מחמת משקל. ושיעור דחומש היינו גדלא זיילי פירי אלא דקא שבה לעיני נסכא. ועממא דחומש כדמפרש הרא"ש דאם יבא להתיך לא יהא לו ריוח דאוחו מותר אול לאבוד על ידי התכה ויחר יוצאות שרריך לזה הלכך לא מריוח מידי. ותשובת רש"י דמיייתי מר והיא במדכי אמלוה את חבירו על המטבע קאי. דהיינו דהתנה כדלעיל. אבל מלוה סתם כל אפי' שוין שמשלם לו כמו שהלווהו ואפילו אינה יוצאות בשום מקום. כל שכן בהני מטבעות דיוצאות בכל מקום אלא דאינם שוין כמו החדשים. וכן פי' הרא"ש בתשובת בטור חשן. ובנדון זה דשכיח שיירתא אפילו בהתנה. ורובי דרבנותא כוותיה כדלעיל. ונהי לדברי ראב"ן נותן לו חדשים כשהן שוין במשקלם. היינו משום דבצירא ליה כרב וכן מוכח לשונו. אבל בנדון זה כתב מר דאין שוין במשקלם וזיילי נמי פירי. ואף כי כתב רבינו חס דדינא דמלכותא דינא כדאיתא בתשובה שבמיימיו. לעני' נראה דהיינו היכא דתיקן המלך בפירוש על הפרעון כדפי' שם בתשובה אבל כי פסל המטבע יחבענה לדינא ומשלם מה שהלווהו ותו לא מידי :

וחרש שמדבר ואינו שומע אם יש לזרפו לעשרה לא ידענא מאי קא בעי ליה למר. הא קיימא לן הרי הוא כפקח לכל דבריו כדתני ריש חגיגה ואי משום דבור הוא מה נפקא מינה הואיל ובר דיעשה ובר מלוח הוא אכל ציה עשרה שכינה שריא ושלום בני הקטן יעקב הלוי :

תשובת על אשה שהיא דרה בעיר ובעלה אין עמה אם היא זריכה לתת לפי הנפשות לחץ לימים נוראים או לאתרוג :

וגם אי שרי לטלטל תחת הנג היוצא למרחוק לפני הבית :

ואם שרי להביא חמין על ידי גוי שהטמין בבית חבירו :

וגם תעניי' בכורות צערב פסח כשחל פסח ביום אי' אמאי דוחין ליום ה' ולא יזמו ביום ו' :

וגם תרנגולת שקראה כנוברה אמאי אין זו משום דרכי אמורי ששוחטין אותה בשביל כך :

וגם אם אין לו אתרוג אם יעול הלולב בשעת הלל וינענע דרכו :

קז מ"ה שכתב מר לענין נשים ובעליהן אין עמהם והגיעו ימים נוראים לעני' דאם אין מנין זולת היוצא'י הואיל ופסק מהר"מ דמוטל על היוצאין בעל הנשארים

הנשארתי שכר חזן ומנין. אין בידי לחלק אם ילא ימים רבי' לפני הרגל או בקרוב. דאם כן נחם דברך לשיעורי כו'. דהאי יערי' וילא חדש או חדשים ויפער ומדת הדין לוקה. אף על גב דר'איי' מהר"ם מהסו'א דמי שהיה ספר או בלן לרבים והגיע שעת הרגל כו'. משמע דוקא כי הגיע זמן הרגל. החס היינו עומ'א דמי יש שעות מני אמר להו ששכירו אחרונ'א בהריקאי ולית להו פסידת'. אבל הדון דידן כולה שח' חשוב הגיע שעת הרגל דהדבר ידוע דהמנהג בכל חפולת הגולה להשכיר חזן ומנין כמו שכתב מהר"ם ומוטל על היולא'י כעל הנשאר'י מהשתח' הוא דמעכב'א עלה שאם ילערכו להמלא'א אחרים בהריקא'ה הית להו פסידת' במה שאינו נשאר וקל להבין. אבל אם הוא אנוס כמו שכתב שאינו רשאי לבא במדינה איני רואה לחייבו אפילו כבר הגיע זמן הרגל. דמני' אמר אנא ה' קאימנ'א ואנוס רחמנ'א פטריה. אם הוא אנוס ממס'. אבל אם מחמת חובת ממון או פשיעה בזה לא יפסידו חביריו חלקם. וכל זה לענין חפלה וימים נורא'י ומנין. אבל מה שכתבת בשוחפות לא ידענ'א מנ'א לך ה' כיון שבעלה אינו שמה ונשים אפי' מדרבנן אין חייבות במלות עשה שחזן גרמ'א. דהיי' שמכניסות עלמן לחיוב'א ומברכות כדפי' רבינו חס'. מכל מקום מי ילריכס ליתן אפילו ממונ'א כל שכן בעלה שאינו שמה. ואי לריכות לאחרוג אין זה דומה לפסקו דלעיל דימ' נורא'י דמעכבי עליה הוהיל וזריכות לו להשלים המנין. וגם הוא עלמ'ו צריך כמו שביאר מהר"ם בחשוב'ו ולאו כל כמיניה להפרים עלמ'ו מהו. אבל אחרוג לא דמי לכל הני ולא להני דתוספת'א לעשות לחי וקורה למבוי ולרבי ליבור אשר פסק מהר"ם דכופין זאי' דכל חד' צריך לאותה מלוה כמו חבירו. אבל אחרוג כתב מהר"ם בחשוב'ה דגובין לפי ממון דסידור מלוה מוטל על העשירים עפי' מעל'העניים אפילו כששניהם בעיר. וכל כשי' דליתיה בעיר מנלן לחייבו ליתן מנפשות. ואם האשה תראה לצרך עליו יכולין לעכב על ידה עד שתתן לפי ממון :

קח ועל הכלועה שלפני ביתך. לא ביאתי כמה מחילות יש לה ואני אבאר. אם יש לה גי' מחילות כמו שרגילות להיות וברביעית פי תקרה. והתקרה רחב'ק די ולא עבד'א כי ארויל'א לרשי' ור"ת דבילהי כל גנות אהסי'א דאיסור'א בצקעה אמרינן שפיר פי תקרה יורד וסות'. אבל לגרסת ר"ת לא אמרינן פי תקרה אם הרביעית במילואה אלא'י יש גיפופים. וכן פי' רש"ם. ואצי'ג דמילת'א דרבנן הוא וגם ר"ת נתעלס בראיותיו דאפילו צבי רוחות אמרינן פי תקרה יורד וסות'. מ"מ טוב להחמיר. ובקל חוכל לעשות לחיים עיי' סיד' כמנהגינו ויסי'ה לורת השתח' ולא חכמים בפלוגת'א ויר'א שמים יול'א את כולם :

קט ועל האשה שמעמנת חמין בביתך ואין לכה עירוב. וק'א שאל מר אם להסיר עיי' גוי להוליכה לביתה. והבאת ראיה ממ"ס דק'א שרי ר"ת לאדם דמטפס ועולה. אין זה ראיה כלל. דר"ת לא הסיר אלא דיעבד וכן מלאחי לכדי'א אבל לכתחלה כבר פסק ר"י וכל רבנות'א דאמירה לגוי שבות אפי' באיסור הרבנן אפילו לצורך מלוה כגון להבי'א ספר או הספירות דרך טרמלית. דוק'א מלוה דדחיא שבת כגון מילה קשרי איסור דרבנן אמירה לגוי וכדפי' התוספת' ויתר המחברים פ"ק דגיטין ופי' הדר ופי' מרובה. ובמקום שותי שכר יש נוהגין היתר להבי'א הגוי שדר

בלא

חית

בלא ערוצ וסומכין שהגוי עלמו שוחט ג"כ כמו שפחה שבצית ואפי' הכי ים נמנעים וישר כחם. וכ"ש לפני ר"י דקאמר ה"ה דמלוי מים גופא ודחה ה"ה דר"ת ואע"ג שכתב בפרנס דכשהיו גוים מסבירים הקורות והלחיים לא היה מוחה מהרי"מ שהיו הגוים מוליכות החמין מן התגור לבית בעליהן וכשהיו מביאות אותו מעלמן היה מחיירא לאכול עכ"ל. היינו משום דהוי כמו דיעבד אבל לכשתלה להחיר אמירה לגוי מנלן. אע"ג דקא שרי ראב"ה אמירה לגוי לנגן בכלי שיר לשמחות חתן וכלה אין לדמות מלות זו לזו דאין שמחה כלל בלא כלי שיר ומעלת כבוד רבים היא ולא מלחא דקביעותא כי האי עובדא דידך ואפילו באקראי אסור:

קי ובשחה פסח בחד בשבת. כתב הרוקח להחנות הבערות ביום ה'. ואיני יודע מה תמיה דמר דשאל הטעם אי משום דאין זמן הנס. הא כל ערבי פסחים נמי דכנס היה בחצי לילה ט"ו והם מתעניין י"ד אלא כיון דאי אפשר בזמנו מקדימין ליה לזכר בעלמא כמו תעני' אסתר לפי המיימוני אעפ"י שחגיגתה היה בניסן ב"ט ראשון של פסח ומשום דאי אפשר מקדימין ליה ובשחה פורים ביום ה' מקדימין ליה ליום ה' משום כבוד שבת כיון דלילה פורעניות כשאר תעניות ט"ו בלב וכל הני דמאחרין ולא מקדימין. הבא נמי דך תענית כה"ג מקדימין ליה. אע"ג דכשחל פסח בשבת לא מקדימין ליה. היינו משום דהוי בזמנו. אבל כה"ג הואיל ואדחי ואמא אי הוה אפשר דחיל פורי' בשבת דלמא לא הוה מקדימין תעני' אסתר מזמנו. וכ"ש לפי ר"ת והשאלחות דמפרשי תירוץ אחר משום ד"ג זמן מלחמה והוי זמנו ממש ב"ג ואפי' הכי מקדימין ליה הואיל ואדחי אדחי לחיבא רח"ה טפי:

קיא ומה שנוהגין העולם לשחוט תרנגולת שקראת כנוצרא. אמרין כי קן זיה החסיד. ויזמנא חדא הוה לן פתחון פה קמיה דמהרי"ל ז"ל ביוני"א בישיבה אחאי סמכין ואמר לנו שאומר העולם דוקא כשאומר שחטו תרנגולת שקראת כנוצרא הרי זה מדרכי האמורי אבל כשאמר שחטו סתמא אין לחוש. ואני בעני"ד ישבתי אלואה והמנהג דהרי"ה גרים בהא אין זה מדרכי האמורי מדאלטרין רב"י בכלא גירסא הרי זה מדרכי האמורי משמע שיש ספרים דגרסיין במקלטה אין זה. ומסתברא קלח לפי רש"י ולימא האומר כך וכך או הטושה כך וכך הרי זה מדרכי האמורי. הכי היה ס"ד בימי חורפי. אבל אח"כ זה ימים רבי' ראיתי בספר הכבוד שחיבר החסיד וכתב שם אלואתו והקשה בעלמו קושיא זה. וכתב אלואה זו אע"ג דקאמר פרק במה אשה הרי זה מדרכי האמורי וישב אותה וכתב עעמא אבל שכחתי חלוקו:

קיב מי שאין לו אחרוג בשעת הלל והושענא יענע כדרכו והכל בלא ברכה ועעמא דידי אע"ג דהרי"ל דאורליני"ש השיב דאין מעכבין אלא ביום ראשון והכי מסיק ח"ו הלכה למעשה וחזיקן כוליהו למי שאינו אחרוג לא שקיל כלל לולב. אלמא דלא נהגין כהרי"ל דאורליני"ש ועעמא רבה אית ליה דלקיחה תמה דילפיין מינה פסול חסור דמעכבין זה את זה. ותרווייהו מולקתזס נפקי. וכי היבא דהסר לא פסל אלא ביום ראשון ה"ג פסול עכו"ז זה על זה דמ"ש. מ"מ לא אמרתי לברך משום דהרא"ש סותר אותה סברא דא"כ הא דילפיין מלכס שסתא לקיחה לכל אחד

תשובות מהרי"ל

נח

אחד ואחד. נימא נמי דוקא ביום ראשון. אלא מסיק הרא"ש דמילתא דתליא בעיקר המלוה כגון לכל אחד ואחד. וכן דבעין ד' מינין תקינו רבנן כולי יומי זכר למקדש וכחצ דפי' זה עיקר. הלכך הואיל ופלוגתא דרבוותא אמינא מספיקא דאין לברך דברכות אין מעכבות כ"ש דהרא"ש בתראה. וכימוקו עמו. ואפי' ב"ש שני נמי אמינא ליטול הגי' מינין. אפי' דהרא"ש כתב כל דפסיל ב"ש ראשון פסול לדין ב"ש שני. וא"כ כיון דמעכב ב"ש ראשון ניחוש ל"ש שני לזלזולא כמו בשמיני עזרת דלא שקילגא ללולב משום זלזול אפי' דספק שביעי הוה. אפילו הכי אמינא לטלו כמו שאמרו רבותינו שכתבו דשאל וחסר כשר ב"ש שני וזלזול לא שייך הכא. דדוקא בשמיני עזרת דח"ל הוא שמיני כאשר הוא האמת דהא בקיאיין בקביעתא דירחא או אפי' בזמן הראי' דהוה ספיקא. מ"מ אי שמיני הוה הו' לולב מוקצה זקא מטלטל מוקצה. ואפי' חמץ כוסין עליו כלי משום איסור עלטול. ואפילו לא בטלו כדפי' החו'. אבל י"ט שני אפילו י"ט ראשון הו' מימ לאו מוקצה דמזוה היום דד' מינין. ונהי שאין לו כולם. מ"מ חזו למי שיש לו אחרוג מידי דהוה אחרומה דשרי לישראל לטלטל הואיל וחזי לכאן :

קיג וכן

הבא מחוץ לתחום לא הו' מוקצה למי שבא בשבילו הואיל וחזי לישראל אחר וטובא כיוצא בזה. תן לחכם ויחכם עוד והאחרתו בעינין זה לאחד מחבירי'אם תחפון אשנח לך הסעתקה ושלום לך ותורתך הקטן יעקב הלוי : למהרי"ל על ההוא שגדר מפה לס"ת ואמר לעשות מצד שנעשה ממנו טפסה"ט. ואח"כ חזר וקנה מעיל חדש ולא היה עוב כמעיל הזקן :

נשאל

וגם נשאל אם מותר לטלטל מאכל החינוק הנחנק בשבת :
וגם על אכל המהאכל על אב או על אב אם מותר לכנס לסעודה מלוה :
וגם על ביצה הנממרה במעי הדיגולה מ"ט שמולחין אותה :

קיד ב"ן גאולה לגאולה. ריוח והללה לאה"ו ר' אלחנן כ"ן ההוא גברי דקנה קיט"ל לעשות ממנה מפה. גראה דשפיר מזי למסדר ביה. דקיימא לן ברבנן דהזמנה לאו מילתא. ואמר מר אומניה ולא זר ביה שרי למיזר בה זוזי. ואי משום דהוה גדור מעיקרא. הא אמריין פ"ק דערכין ישראל שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת עד שלא באחה לידי הגבאי מותר לשנותה. וכ"ת תשמישי קדושה שאני. הא פרישית לעיל דהזמנה לאו מילתא היא אפי' לתשמישי קדושה. ואפי' לקדושת הגוף כגון האורג צנד למת דחשיב ליה קדושת הגוף לאפקועי מידי שיעבוד דקנייה מיתגא פרי' אלמנה לכ"ג. ולפי הנרא' מנורת בית הכנסת נמי תשמישי קדושה גינהו אלא דלא דמיא לתשמישי ס"ת : ומכל מקום נהי דמזי למסדרא ולשנוקא מ"מ צריך לקיים גדרו ולפרוע ולקנות מעיל אחר וכהצט דהכי בעי למיעבד ופשיטא דסגי ליה בהכי. וככל דברי אלה מוכח בדברי מהר"ם במדרכי פרק השושפין ופרק בני העיר ע"ש. ואפי' לך נוקפך שלא יקנה מעיל כ"כ יפה כמו קיט"ל ז'. מ"מ עדיף עפי לפי שהוא חדש כדאית' באגודה פ' הקומץ רבה דאין לקנות מעילין שנשתמש בהן הדיוט לתשמיש קדושה ויליף ליה מדדרשין מה מזבח שלא נשתמש בהן הדיוט אף ע"ס כו'. ואפי' דהוה עלמא לעשות מפה ופרוכת מצנדים ישנים. לאו מר בריה דרבנא חסיה עליהו. וכשואלין אמינא להו לקנות חדשים. הלכך עדיף חדש טפי :

ומה

קמז ומה שכתבת שמעלמלין מאכל התינוק בשבת ומאכליו ביניהם והגויס תקנוהו בשבת. אם הוא היתר לתקן והוי כפת שנאפת בשבת לגוי. אין לך אלא מדברי רבותינו על דא. והרא"ש כתב דאין בו משום מוקצה דאפילו היה קמה בין השמשות כיון דגמרי בידי אדם. וכן יש דיעות בא"ח. אכן כמה ראיתי רבותינו מהרים מלעשות מאכל לתינוק בשבת בדאפשר. והמתירין אומרי' דהוה כמו סכנת לתינוק דאי אפשר לו בלא פפ"א. ואם כדבריהם פשיעא דשרי להאכילו לישראלים אבל שמה י"ל דהוי כחולה שאין בו סכנה ואומר לגוי ועושה והעלמול נמי מותר להרא"ש. ולעמיד נראה דכל כה"ג כיון דמותר לימר לגוי לתקנו משום מילתא דלית ביה סכנה אומר לגוי ועושה כדפי' בהא כל אפי' שוין דלא הוי מוקצה כיון דעומד בין השמשות לתקנו ללורך האי תינוק חולה כי התיא דהשוחט לחולה מותר לבריא צ"ס לו חולה מיבעיא ועדיף מסוכה רעוע דשרי ר' שמעון מטעם דדעתיה עליה שחפול וה"נ לא שייך לאסור משום לא תאכילום דילפינן מיניה דלא ספינן להו בידים :

קמז ואבל על אביו או על אמו בעל ברית אם מותר לנכנס לסעודה. לשוקך משמע שהוא תוך י"ב חדש. מסקנת הראב"ד דכשפשמחה חלויה בו. כגון משיא יתום ויתומה. דשרי לאכול אפילו בסעודה נשואין דחשיב שמחה שלו וסעודת מזוה. ונראה דהאי בעל ברית נמי ל"ש כיון דו"ע שלו הוא. וכן כתב בחוס' דמועד קטן דאם כולד לו בן דשרי. וחזיק דר' יעב"ץ השוה הבעל ברית לאבי הבן. וכן כתב בפרנס דמהר"ם תוך לי של אביו היה בעל ברית ורחץ. וכן כתב עוד שם שמותר ללבוש בגדי שבת עד אחר צ"ה. אלמא דחשיב ליה כרגל מדשרי ליה בגדי שבת דגזירת לי היא כמו גיהסין וחמיר מרחיזה דהוי הלכת' מדינא. וכן כתב תשב"ץ להדיא דמותר הבעל ברית והמוהל לאכול שם ויליף ליה מההיא דראב"ד כדפי' לעיל. אלא דבגמ"ה נמסר וכחז דנהנו לאכול עם השמשים. אבל גימגמו דלא חשיב סעודת מזוה אלא כשאין שם שמחה כגון של עיבר. ומסקנת' דחוס' במ"ק ויתר רבותינו הקדמונים אית להו כדפי' הלכך לעמיד האוכל שם לש"ש כשהוא צ"ל ברית הרי זה זריז ונשכר :

קמז ומה שכתבת מהביצה איני מבין לשוקך. דח"ר גיעולי ציאים מותר ומפרש ר"ח והערות שהכוו התרנגולת על רחמה עד שמפלת ביצה. (ומלשון שורו עבר ולא יגעיל). ופי' הרשב"א דכשמעורין בגידין אסורין ור"ל שעדיין מעורין בגידין בשליל בקורין (אייער שטויק) ונראה שנתעקרה משם דחשיב בשר בעלמא גם לפנין בשר בחלב. ומה זה לשוקך שכתבת או אפי' קודם לכן כו'. כ"ש דחשיב בשר עפי ואבר מן החי. ומתי יקרא קודם לכן דמשעה שנוצרה הביצה היחה מעורה עד שנגמרה :

מעשה באשה שזרה לילך לקברות לרענשצורג. ועכנה ימים רבים ואירע לה מעשה שהיחה לריכה ללכת שם. ונשאל למהרי"ל אם יצאה ידי דרה בהליכה זו :

וגם נשאל על תפילין ישנים אם מותר להעביר הקולמוס לחדש אותם ולהאיר האותיות. או אם מותר להגיה ס"ח בדיו שלנו :

תשובות מהרי"ל

נש

זגם נשאל לזי שעבר פעמים ושלש ונמצא עריפת שחומה יאלה מחמת ירו וגרחה שהוא מזיד. מאי תקנתיה ודיניה: (והא לך תשובתו):

קיה **תחוננו** בשמחה אהו ס"ד הלחן כ"ך ש"י וזגתך שאלה אחוה והשכחי לה דדי לה בהליכה ז. ועמא דידי הואיל ומקיימה דררה שהולכת

על קברי הלדיקים מאי איכפת לן אה עשה ג"כ שליחות אחר אגב. והאי אה דררה להויה מצות לא נפקא כיון שאחרים השכירוה לך כמו ששאלה לי. אבל

היא לא דררה אלא לילך על קברי הלדיקים ומה הוא אה היתה יכולה לילך שם ע"י שם בקפילה או בגמל פתחה מי לא יאלה ידי חובתה ה"ג אה השי"ת אלה לידה

עסק שמרווחת בו באותה הליכה מ"מ. הא לא דמי אלא להא דטודר לבנות בית בא"י אין מחייבין אותו עד שימצא הראוי לו הדעתא דהכי דרר. ה"ג ל"ש גס כל

הני דמתני' דהתם כ"ש שכתבת מחי שחובל הרי שזלחה דררה מחי שחובל למעט הויזקא בגופה ובממונה. וכן הטודר להתענות סכום ימים רזופים ומקלע ליה

בהון תענית חובה או שאר תעניות חובה. מי לא נפיק אלא ללערוי קבל עליה הכי נני ל"ש: והמילא נמי להא דאמרין יולאים ישראל ידי חובת שמחה בדברים

ובנדבות. אלא אש"ג דבצי לאחויי שלמי' דרר או כרבה אפי"ה נפיק ביה ידי שמחה. ולא אמרין כיון דמהנדר קאחו בצי לאחויי שלמי שמחה ברגל ולא ליפוק

ידי חובת נדר ס. ולא דמיא להא דהריני מיר לכשיהיה לי בן כ"ו. דמייחתי ליה מהר"ם בשמחות. דהתם תרי נדרים נינהו. וכן כל דבר שבחובה אינה באלא מן החולין:

קיש ד"ן שלנו כמה רביותא אכשרו לה. וזמלא במיימוני בהג"ה. אמנם הואיל ור"ה פסול עפ"י ורש"י פסול אדרמי"ט. ויתר רבותינו גליטשטיין.

כיון להחמיר וללאת ידי כולם ולכתוב בשטופעי"ט שהוא של קוליס או דריו של עש"ב כמו שפ"י המיימוני. ואין חילוק בין אות אחת לכל הספר דאפילו אות

אחת שלא דריו יגנוז. וכתב יסן שרישמו ניכר. נראה לעמיד דמותר להטביר עליו הקולמוס ולהאירה ולא חשיב שלא כסדרן. דבלאו הכי רישומו ניכר ונקראת. כמו שכת' מהר"ם

והיתר לתקן כשלא היו האותיות גופן אחד אלא פרודות. דחשיב כתב כסידרה כיון דחיטוק ללא חכים וזלא עיפש קרי ליה. וראייתו מדקאמר אין

חולין פ"י בין השורות בחפילין ומזוזת ומוכת חולין הוא דלא הא כה"ג שרי. וה"ג נדון דידן נידוק הכי. ורואה אני שדברים ק"ו. דהתם בפרודת פסולין לגמרי כמו

שהוכיח מהר"ם מכמה ראיות. אפי"ה כי מתקן ליה חשיב כסדרן. כל שכן הכא דכשרי' אלא כרי להאירם ולקיימם קא עביד דלאו מירי הוא כמו מחילה ע"ג

מחילה. ובהירא כתב בחיקון ס"ח דבש"ר"ך לכתוב את השם ולא הניח אות לפניו לקדש בו את הריו יחפש אה יס שום אות ש"ר"ך דיו וימלאה ויכתוב השם והיינו

ממש כדון זה. והיהו דמבטיא לן בניטין כתב ע"ג כתב. אין ענינו לכאן ע"ה לא הבאתיו:

קב ואותו שהשיל פעמים ושלש וכתבת קרוב לודאי ורגלים לדבר שהוא מזיד. אה כן אין לו תשובה אלא כדמפרש בפרק זה צורר בההיא

דרבי מילא וטופריה דמסקין דלמא איערומי קא מערי' אלא עד דאזיל כ"ו ע"ה. ש"י כ"י משרתך הקטן הלוי:

נשאל

נשאל למהרי"ל הלזה מן הגוים ושושן שאינו רוצה ליתן מאותו מעות מסים ועוליי
 אם יכול ליפטר מחמת שטוען שגם הוא לריך ליהנות לגוים :

וגם נשאל אם הנודר מן היין מותר ביין מבושל ובקונדיטיון שהוא יין מבושם :
וגם למי שנודר מן היין חוץ מן השבת וי"ט אם מותר לשחות הבדלה או לא

(הא לך תשובותיו):

קבא יסגא שלום אהובי הרי אלתן כ"ך שי'. על אודות הלויים מן הגוים צריבית
 אם חייבין ליתן מהם מסים ועוליי'. לעני"ד היה נראה לכאורה שכפי
 ערך הריבית שנותן לגוי קודם פטור כגון אם נותן לגוי חלוש מזהובים. ומנהג
 העיר ליקח ב' חלוש מן הגוים הלויים. אם כן הלזה מן הגוי י' זהובים חייב ליתן
 מן הכ' כי צדי' אין לו ריוח. אבל כי דייקת אין זה מנהג דין הגון. דהא קמן אם
 היו לו מעות משראל למחצית השכר היו המסים נגבים מן העסקא אף מפלגא
 דפקדון כמו שפסק מהר"מ. ואפילו אי ההוא צ"ה דנותן לא שייך בכרנא דהכא
 ילמדך ליתן מחלקו כ אחד מבני העיר. והכי נמי הוי דינא על הגוי ליתן אלא דלא
 מלינו למכפיייה. אם כן זה שלום מן הגוי לאו כל כמיניה למפסק לחייוביהו דחביריו
 ע"י הגוי בשביל ריוח שלו. הגע עלמך אם כן מי שלוה בחנם מן הגוי נמי יכול לטעון
 אי לאו דעבדי ניהא לפפשיה לא היה מלוה לי כגון שפעמים אני מלוה לו גם כן
 בחנם ומתבטל כיסי והוי הלויי ואלוה לך או פעמים אני מוצג לו וכמה מיני שירות
 וכל זה יפטר כפי העולה. וכן הלויים מן היהודים ימלאו טענות כאלו. אם כן לא ידענו
 ידיו ורגליו. אף על גב דקסיקו רש"י ור"ת ברפס. לא מלאתי ולא שמעתי שנחשטו
 אותן תקנות במדינות אלו והזכירו לבד לרפת בחקנתם. ואולי אורך טעה ובהסכמת
 העם נעשה דמחלו אהדדי. גם יש בידי תשובת הר"ר מנחם מירזבורג שכחב
 שאין לריך ליתן משל גוים. וגם על דא לא סמיכנא. כי מוכח מתשובתו שמנהגם
 שלא היו נותנין מפקדונות וחפלים שאין מרוויחים בהם. ושמה על זה סמך וחשיב
 ליה כמו פקדון אף כי לבי מגמגם בטעם זה. אבל מנהגינו שחייב האדם ליתן
 מכל אשר לו צידו וטמון וגלוי ונראה דכ"ש כה"ג. ומנהג פשוט בכל
 קהילות הלויים מעות מן ההקדש צריבית שנותנין מזה כמו משל עלמן אם הוא
 בלא משכון. או על משכנות שפטוריי מן המס כגון בנדים או ספרים. אם כן
 נחננו דברינו לשיעוריי כי זה נותן ריבית קטן ולוקח גדול וזה צדיק. והאידנא
 נפישו חנאות ונכון להחמיר שלא ליתן להם יד להערים כך עני"ד נועה אכן אם
 יש מנהג או קבלה. על זה לא אדבר :

קבב והנודר מן היין אסור ביין מבושל ובקונדיטיון דהיינו מבושם כן הוכיח
 הרא"ש פרק הנודר מן המבושל. וכן כתב בנו ביורה דעה ולא
 כאשר כתב מר שהחיר מבושם פוק עיין בה.

קבג ומה שהתנה בחזון חוץ מלשבת וי"ט. מאיזה טעם יהא מותר ביין הבדלה.
 אי משום דמלוה לנו לטועמו. כל כוס של ברכה נמי מלוה לטועמו.
 ואם כן יהא מותר גם כן בכ"ש של ברכה המזון ושל מילה ונישואין. ועוד הרי
 נחת למינינא ופי' שבת וי"ט אף על גב ששיהם מלוה אלא ודאי לא כוון זה אלא
 משום

תשובות מהרי"ל

ם

משום מלוא שבת וי"ט. והבדלה אף אל גב דקבועה על הכוס מלי אחרוני לטעום וזו אינה לריך פנים כי אין זה כוס של שבת אף על גב דלתי לכבוד שבת הא זמן הבדלה עד סוף ג':

קבר וגם נשאל אחאי מבדיל על הכוס מוליא אחרים מעומד כי יש דיעות במדרכ' שאין להוליא אחרים אלא בישיבה שריך קביעות:

תשובה ומה שמבדילין מעומד ולא חייסין אמרדכי בהא שאלתי מקאת רבותי ואמר דללא חזו רבנן קשישי דעבדי הכי. וחלקו דהאידינא אין מהרין לשחות. ואין רגילין בקביעת ישיבה והסיבה. אמנם אני מלאתי באגודה שכתב וז"ל ואם תאמר בהבדלה איך פוער אחד את חבירו בעמידה. י"ל כיון שקובעין עלמא לזאת ידי הבדלה קובעין ממי לבזרא פרי הגפן עכ"ל. ושיי כ"מלאום משרתך הקטן יעקב לוי:

נשאל למהרי"ל למי שעשה צי ימים ט' באב והיבא דגדחה ליום אי חי לריך ממי להשנות צי ימים:

ומה טעם אלו שפסין על הכבד אחר ללייתה כשאלו רוצים לבטלה אחר קד. ואנו אוכלין אותה בלא דחה. ומה טעם שאנו מולחין הכבד:

וגם אנו מברכי' זמן על יין חדש אם אכל כבר ענבים מאחר דאישתגוין לעלויו. (ואלו תשובותיו):

קבה תכתב ותחתם לחיים טובים אהוי הרי אלחנן כ"ץ שי. העושים צי ימים ט' באב ט' וי' וט' באב חל בשבת ונדחה. נראה דאין לריך להשנות יום י"א. דהא גופא ד"י חומרא יתירה היא והא קמן חזין דאפילו ביום י' באב גופא מקילין כעובדא דרבי יעב"ץ. מההוא דסגאב בן בנימין. ואם כן י"א מנין לנו. ולא דמי למה שכתב במדרכי דרשיי החמיר בערב פסח שחל להיות בשבת גזירה משום שאר שנים דהתם תקנתיה דרבנן היא ואיכא דררא דאורייתא משום הטעול ואסור תשביתו. אבל הכא אפילו רשיי מודה. ולא שייך למיגזר. אבל שלא לאכל בשר ולשחות יין ליל מולאי י' באב כ"ל דיש גם כן למנוע כה"ג למי שנהג שלא לאכול במולאי ט' באב דאין זה משום חומרי דריב"ז דבו נשרף רוב של היכל אפי' מי שאוכל ביום י' בשר יש שנמנעין כמו ט' באב משום חומרא דתענית ואבילות של יום ושייך לבקן המלרים. וכן המנהג למי שנמנע ג' שבועות נמנע גם כן מולאי ט' באב ומלחי עממא גם כן נמנע יום י' כשנדחה. וכמה מיני תעניות של תשובה השכחן דאין לאכול במולאי תענית בשר ויין. וט' באב וי' באב כחד מנייהו לנוהגין:

קבו ומה ששופסין על הכבד כשרוצין לבטלו אחר ללייה וכתבת מטעם שהזכרתי מקריסין הדס. הגע עלמך אם כבר נתקרה יום או זומים אפילן הכי נוהגין כן. אלא הטעם משום המלה הנדבק בו. וכשאוכלין אותה בעין אותו מלח אין אוכלין. וכן בשר שנמלה בשפוד ורוצין לבטלו. גם כן לריך לשפוך עליו תחלה ויש גם כן למיחש משום מראית העין שיחלים התבטיל: ומה שאין מולחין הכבד ידעת שכתוב בשעריי שלא מלינו בו איסור בכל התלמוד. וז"ל אגודה וגם נהגו לללותי מיד

מיד אחר מליחתו ושמעתי משום מ"ו מהר"י מדור"ן דלא משום איסור נהגו כן. אך עבט הכבד שנקרב כשמשהין אותה במלח וטוב להחמיר כי לא דבר ריק הוא שנהגו כן. עכ"ל: ומו"ה הר"ח קלוז'מר כתב בשם מה"ר סעד"ל ז"ל וז"ל משום דצפרק כל הבשר אמרינן משום דכל הפליט והדר בלע ופי"י רש"י כשנלמח ואין פולט עוד חוזר וזולע. וא"כ היכא דנמלחה הכבד או נלמח לפלוט ואם היה מבטל כבד לזדה דמותה לרש"י. אם כן היה חוזר וזולע כיון שנלמח. ומכא זה נחפשת המנהג עכ"ל. וק"ל על דבריו והלא לרש"י אינו נלמח במליחה אך פולט לעולם. ושמא י"ל דנלמח כ"כ דהוי כשאר בשר וזולע ואינו פולט עוד כ"כ למנוע הבליעה. ול"כ הטעם דהמלח מוליא הדם ומפליט ממקום למקום כיון דלעולם פולט וזולע דהו. וכשבח אלל האור והאור מקשה אותו דם שפי"י ממקום למקום וחשיב כפירט כדאיתא בסמ"ק. אבל בללייה כל דם שנקער ממקומו ע"י האור שא"כ האור חלו ויולא לגמרי. ומן הטעם הזה אין משהין בשר שמולחין בשפוד חלא מיד לריך ללוחו כדורה דעה. אכן שם יש טעם אחר דהאור היה חוזר ומבליע דם שפלט. אבל אם היו מולחין הכבד ומדחין אח"כ לא שייך האי טעמא. עכ"ל: והואיל ורוב דם צפרק ופולט טובא אם כן הוה כחשיכה שלא הודחה הדחה ראשונה ומליחה דאסור לחד טעמא משום שהמלח מבליע הדם בחשיכה. וכבד אפילו הודחה יולא רוב דם וחשיב כדם צפין אבל לזלי אין לחוש להא דבשר לזלי אין לריך הדחה קמייחא כדאיתא בתוס' פ"ב דחולין. טעם שאין לתלוח כבד דשמא אין עבט המלח להפליט דם הכבד ולמושכו חלא דחוזין צבי דוגי דשרי תותי בישרא ולא תותי כבד. אפילו בתרי תלתא קורטי מילוחא דמלא דכבדא קפי ואין המלח מושכו חליו. אע"ג דר"ח מתיר כבד בתר מליחה כמו בתר ללייה אלו מחמירין ברש"י. ושא בלוס כ"י הק' הלוי:

קבו ואם לריך לבדק זמן על יין הדש אחר שכבד בירך על ענבים. כמה פעמים כשחלתי על דא ורפיא בידוי. חלא מטעמא דירך דאישתני לעילוי דה"כ כמה מיני פירות וירקות הטובים מבושלים מחוין אטו מי לא כפיק בזמן שבירך עליהן חיון. ור"ב יהודי דמבדק אקרא חיי כשראהו אטו מי הוה מבדק שנית כשחלנו מבושל. חלא ע"כ טעמא משום שמחה ששמה בראייתו והיה יכול לבדק עליו כשרואהו חלא שקבעוהו אשעת אכילה כדאיתא בסמ"ק: חלא דבהא מספקא לי דלמא חשיב חד מיני"י שמחה ששמחה שנית על היין דחשיב חד מיני דקיי"ל כרבנן פרי' בתרא דע"ז תמרא חדתא צעניב' בתר שמא חזלין. והואיל תרי מיני לריך זמן אפילו צ"י מיני אנשים או חנוני ותפוחים כדאיתא בספר חסידים. או דילמא כיון דחד טעמא הוא וא"כ כששמח בראייתו או אכילת ענבים יודע שהיין יולא ממנו והכל שמחה אחת חפי"י אי הדר שחי ליה אחר מי יוס חשיב חדא. מירי דהוה חלולב דאם בירך בשעת עשייה חו לא הדר לבדק בשעת נטילה. ואפילו שלא בשעת עשייה כגון יומא קמא דנהנין באלו הגלילות שלא לבדק ביום שני. אע"ג דאי יומא קמא חול לא שעת עשייה ולא שעת מלוה הוי כדאיתא בסמ"ק. ואפי"י זמן דבדיקה וביטור חמץ פי' הראש' דנמשך אחר זמן דרגל אע"ג דקודם לו הוא. הכי נמי נימא דנפטר בחדא

בחדא דהכל שמחה אחת וכן זמן דקידוש פוער זמן לולב לדברי הגאון פרק לולב וערבה. ואין דפלגינן עליה משום דתרי מלות נינהו לגמרי. ומ"מ יש לחלק בכל הני. ודעתי נוטה לפטור יותר מלחייב ומספיקא אני מונע לאכול ענבים עד יום שני דריש שתא :

קבח נשאל למהרי"ל אם אכל מותר להתפלל ימים נוראים או אם דמיא לכהן שאינו עולה לדוכן בימי אבולו או לא : (הא לך תשובה מהרי"ל ס"ל) :

מה שהבאת מכאן אין ראיה לחזן כלל דכהן אין הברכה חל אלא מהוך שמחה כמו שמצינו בילחק אבינו ע"ה. ומכאן עממא הסוד לפנוי לברך. ומה שהבאת אשלי רבצבי שהתירו. איני חולק על ישיבתן ומאן יסיב לן מעשן ומליא לצינון. אכן אלא תשובת מהר"ם ידענא דכתב זה דאין מנהג שיחפלו אכל תוך י"ב חדש בשבת וי"ט. ואתה כתבת דשבת הוי עפי שצחה מימים נוראים. לא כי הא קמן דהוה כרגלים ופסקי אבילות ז' ולי משא"כ בשבת : ונגינת קדושות בשבת וקדיש דידיה הוה כ"ט לבד מקדיש ראשונה למהרי"ל כדי לקרות ק"ש בזמנה וכל קולי דשמחת י"ט של ר"ה כמו שאר י"ט ומקרא קודש הוא אלא שאין בו הלל. וכן שש ושבע של פסח נמי מנטעם מנשה ידי עבדו צים. אכן בדליכא שם חזן אחר ולא אפשר ראיתי שהתיר מורי ורבי הר"ר גרשון ז"ל. שלום כנפש משרתך הלוי :

קבט נשאל למהרי"ל על הסי' דנדריס האומר יאסר פרה כבשר חזיר. הווא דאמר הרי זה כבשר חזיר או כיון נסך דמתפס דבשר האסור אין לריך שאילה לק"ח אך לע"ה שלא יקלו ראש בנדריס תמלא בהדיא פרק שני דנדריס ע"ש :

ועל הנשבעין בנקיעת חפץ שלא לבא על אשתו. מהר"ם החמיר מאוד על פי הגאונים. וכי אתא לקמי דידי אמינא אלא לא שרינא להו אך משדרינא להו לקמיה דיש מרבנותי דשרי להו :

קל ועל דבר כתובת ושטרות הנישואין דכי נתפשט המנהג שכותבין מקום הקנין דמהסיה שעתא איתא קלא. אף כי רבו הדיעות והמחמיר הואיל ונהוג נהוג הואיל דאנו מחיי מעט והדבר ידוע דבשעת הנישואין מתקבלין כמה אורחים ולא מחוי בקרא וכתבו יצמא דאקנו ב"י וקרויב למשסה בית דין דמפרסמא מילתא ואין להרהר על ככה :

קלא כשעיסה מלה נחרבה במים נהוג ללא להוסיף קמח פמו ככתבת דשמא לא יתערב כל הקמח להיות עיסה ולא יאפס ומחמץ ברוצב בסעודה ואסור ליה. ושלום כר הקי הלוי :

קלב נשאל למהרי"ל האין נהנין הלכה למעשה במזכה לעובר אי קנה או לאו :

תשובה המזכה לעובר קא פסיק סתמא דתלמודא פ"ק דכתובי עוד מפורש פרק מי שמחו פלוגתא דר' נחמן וחזיריו וקי"ל כרב נחמן בדיני ע"ש וש"ס כנפש הקי יתקב הלוי :